

# SPIS TREŚCI

|             |   |
|-------------|---|
| WSTĘP ..... | 2 |
|-------------|---|

## KLASA I

|                                                                                 |   |
|---------------------------------------------------------------------------------|---|
| Wanda Markowska, <i>Pochodzenie bogów</i> .....                                 | 4 |
| Wanda Markowska, <i>Demeter i Kora</i> .....                                    | 4 |
| Sofokles, <i>Antygona</i> (fragment) .....                                      | 5 |
| Jerzy Andrzejewski, <i>Prometeusz</i> (fragment) .....                          | 5 |
| Norman Davis, <i>Legenda o Europie</i> i Owidiusz, <i>Porwanie Europy</i> ..... | 6 |
| Zbigniew Herbert, <i>Achilles. Penthesilea</i> .....                            | 6 |
| Owidiusz, <i>Kadmos</i> .....                                                   | 6 |
| Wanda Markowska, <i>Orfeusz i Eurydyka</i> .....                                | 7 |
| Demokracja .....                                                                | 8 |
| Powtórzenie wiadomości o antyku .....                                           | 9 |

## KLASA II

|                                                                                       |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Jostein Gaarder, <i>Co to jest filozofia?</i> .....                                   | 10 |
| Platon, <i>Obrona Sokratesa</i> i Platon, <i>Ludzie w jaskini</i> .....               | 11 |
| Lucjusz Anneusz Seneka (Młodszy), <i>O życiu szczęśliwym</i> .....                    | 13 |
| Jan Kochanowski, <i>Pieśń IX</i> lub Jan Kochanowski, <i>Pieśń XX</i> .....           | 13 |
| <i>Stoików recepta na życie, Szczęście według Epikura, Cynik dawniej i dziś</i> ..... | 13 |
| Homer, <i>Odyseja</i> (fragmenty) .....                                               | 13 |
| Jarosław Iwaszkiewicz, <i>Ikar</i> .....                                              | 14 |
| Arystoteles, <i>Rozważania o sztuce</i> .....                                         | 15 |
| Powtórzenie wiadomości o antyku .....                                                 | 16 |

## KLASA III

|                                                                                |    |
|--------------------------------------------------------------------------------|----|
| Zygmunt Kubiak, <i>Sąd Parysa</i> i Peter Paul Rubens, <i>Sąd Parysa</i> ..... | 17 |
| Sofokles <i>Antygona</i> (fragment) .....                                      | 17 |
| Homer, <i>Iliada</i> .....                                                     | 19 |
| Jan Kochanowski, <i>Tren XIX</i> .....                                         | 20 |
| Przypomnij sobie .....                                                         | 21 |

# WSTĘP

Epoki historycznoliterackie nie są co prawda objęte podstawą programową w gimnazjum, ale zgodnie z jej zaleceniami uczeń powinien znajdować w tekstach kultury popularnej nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych oraz uwzględniać w interpretacji potrzebne konteksty historyczne. Poza tym doświadczenie pokazuje, że brak systematyzowania wiedzy i osadzania konkretnych tekstów literackich w danej epoce skutkuje na przykład myleniem Mickiewicza z Kochanowskim czy Sofoklesa z Szekspirem. Przykłady te, choć skrajne, nie są wcale odległe od rzeczywistości. Nie trzeba może w gimnazjum uczyć historii literatury, ale dobrze jest przyporządkowywać poznawane teksty literackie konkretnym epokom. Z antykiem zapoznajemy uczniów nie tylko po to, żeby mogli ze zrozumieniem odczytywać kolejne utwory i rozpoznawać gatunki literackie, ale także dlatego, że jest to epoka, która ich interesuje. Z tego powodu oddajemy w Państwa ręce multimedialną mapę mentalną, której zadaniem jest przekazanie uczniom niezbędnych dla ich świadomego uczestnictwa w kulturze europejskiej, a także kulturze popularnej, informacji z zakresu antyku w sposób ciekawy i atrakcyjny. Podczas trzyletniej pracy z fragmentami mapy uczniowie rozszerzają i systematyzują swoją wiedzę na temat epoki, która legła u podstaw naszej cywilizacji. W rezultacie są w stanie odczytywać w otaczającym ich świecie nawiązania do tego, co działo się ponad dwa tysiące lat przed ich narodzeniem, oraz rozpoznawać właściwy kontekst interpretacyjny dla czytanego utworu.

Multimedialna mapa mentalna o antyku została pomyślana jako dopełnienie serii *Między nami*. Na końcu każdej części podręcznika znajdują się plansze z wybranymi zagadnieniami dotyczącymi epok historycznoliterackich. Materiał multimedialny jest uzupełnieniem tych treści. Można go także wykorzystywać niezależnie od pracy z podręcznikiem.

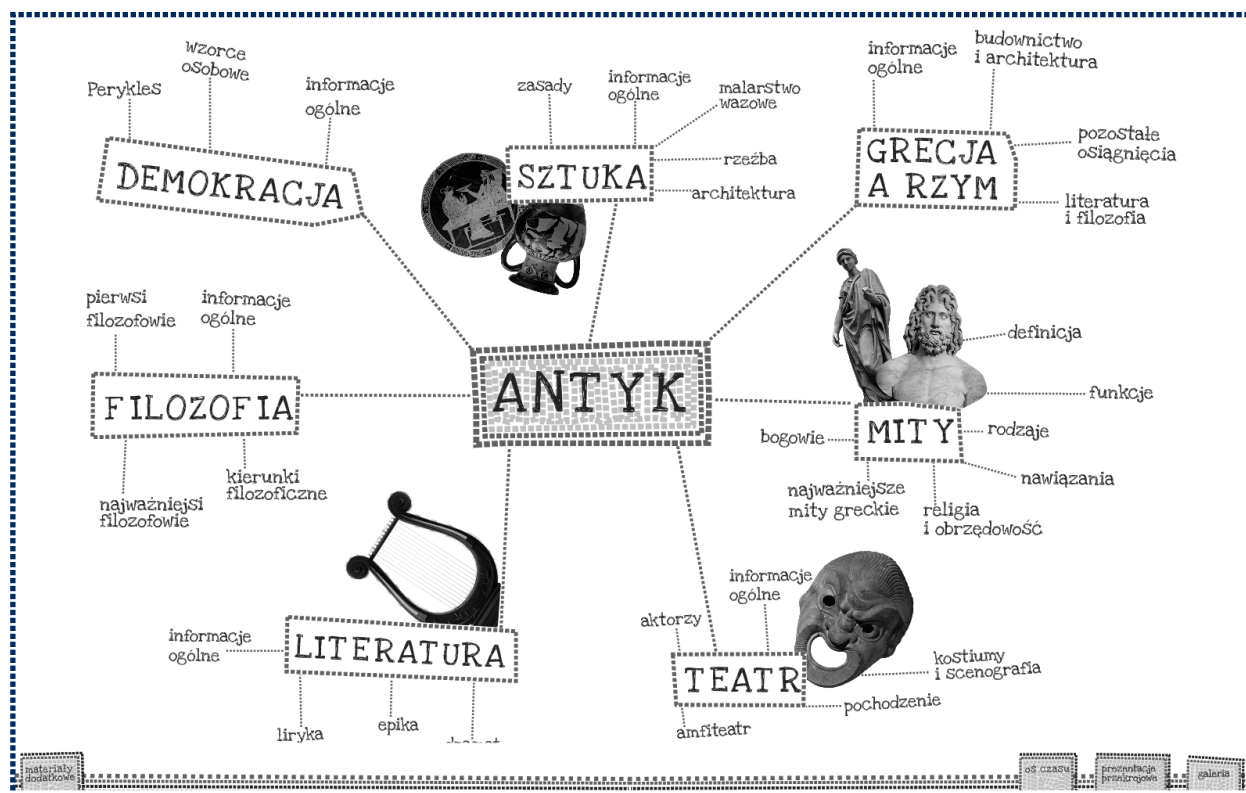
Multimedialna mapa mentalna składa się z siedmiu głównych odnośników (*Sztuka, Grecja a Rzym, Mity, Teatr, Literatura, Filozofia, Demokracja*) posiadających rozgałęzienia, do których przygotowaliśmy prezentacje. Uporządkowana w ten sposób plansza zbiera wszystkie najważniejsze zagadnienia dotyczące epoki starożytności. Oprócz tego w dolnym menu znajdują się trzy odnośniki: *Galeria, Prezentacje przekrojowe* i *Oś czasu*. W galerii zamieszczono większość ilustracji, które pojawiły się na mapie – można je zatem szybciej odnaleźć, na przykład gdy potrzebujemy konkretnego obrazu, aby przeprowadzić lekcję dotyczącą opisu dzieła sztuki. Na osi czasu umieszczone są najważniejsze wydarzenia starożytności. Przy omawianiu kolejnych zagadnień warto z niej korzystać, aby uczniowie potrafili umiejscowić w czasie poznawanych twórców czy omawiane dzieła. Można ją także wykorzystać jako wstęp do rozmowy o antyku lub w trakcie lekcji podsumowujących. Prezentacje przekrojowe są materiałem powtórzeniowym zbierającym najistotniejsze informacje zamieszczone na mapie. Mają formę filmów z lektorem.

Z mapą można pracować na wiele sposobów. Ponieważ w podręcznikach do każdego poziomu znajdują się teksty bądź pochodzące z antyku, bądź nawiązujące do starożytności, w niniejszym poradniku zamieszczono propozycje wykorzystania mapy we wszystkich trzech klasach.

Zgodnie z tematyką podręczników materiał został podzielony w następujący sposób:

- klasa I – mity, demokracja,
- klasa II – filozofia, sztuka,
- klasa III – literatura, teatr.

Odknośnik *Grecja a Rzym* będzie pasował do wszystkich trzech poziomów nauczania, w zależności od tego, na które teksty się Państwo zdecydują. Konkretnie propozycje wykorzystania tego elementu mapy są przedstawione w dalszej części poradnika.



Każdemu odknośnikowi mapy odpowiada karta pracy. W niniejszym poradniku znajdują też Państwo propozycje wykorzystania fragmentów mapy przy konkretnym tekście literackim. Na zakończenie cyklu lekcji związanych z antykiem na danym poziomie nauczania przygotowane są prezentacje podsumowujące omawiane zagadnienia wraz z kartami pracy. Dla klasy trzeciej przewidziana jest także prezentacja przekrojowa z kartą pracy, która ma charakter typowo powtórzeniowy. Zagadnienia, przy których można wykorzystać kartę pracy, zostały w niniejszym przewodniku oznaczone ikoną zapisanej kartki papieru. Same karty pracy dostępne są po kliknięciu na zakładkę *Materiały dodatkowe*.

Zadania w kartach pracy mają różnorodny charakter – od ćwiczeń, które będą pełniły funkcję notatki, przez ćwiczenia wykorzystujące poznaną wiedzę w praktyce, wymagające pełnego zrozumienia i przetworzenia poznanych informacji, po ćwiczenia redakcyjne. Jeśli nie będą się Państwo decydowali na omówienie całych zagadnień i wykorzystanie kart pracy w całości, można część tych ćwiczeń zrealizować jako zadania cząstkowe do danego fragmentu mapy.

# KLASA I

Propozycje wykorzystania mapy przy konkretnych tekstach literackich z podręcznika *Język polski 1. Między nami. Podręcznik dla klasy I gimnazjum* autorstwa A. Łuczak, E. Prylińskiej i R. Maszki.

## Wanda Markowska, *Pochodzenie bogów* s. 8–10

Po wykonaniu zadania 3 na stronie 11 można zapoznać uczniów z fragmentami mapy: *Mity – definicja, funkcje, rodzaje*.

Polecenia dla uczniów

1. Określcie funkcje i rodzaj poznanego dzisiaj mitu.
2. Podajcie przykłady znanych wam mitów, które będą pełniły funkcje poznawcze, światopoglądowe i sakralne.
3. Wymieńcie mity, które można zaliczyć do kosmogonicznych, teogonicznych, antropologicznych, genealogicznych.

 Jeśli nie zdecydują się Państwo na późniejsze omówienie całego odnośnika, warto zrobić tutaj zadania 3–5 z karty pracy *Mity*.

## Wanda Markowska, *Demeter i Kora* s. 22–24

W ramach zadania dodatkowego można zapoznać uczniów z fragmentem mapy *Mity – bogowie*.

Polecenia dla uczniów (do wyboru)

1. Przygotujcie leksykon bogów i bogiń greckich. Określcie ich funkcje i atrybuty. W razie potrzeby skorzystajcie z odpowiednich źródeł, np. różnych opracowań mitów (Robert Gravesa, Jana Parandowskiego, Wandy Markowskiej, Zygmunta Kubiaka), słowników (np. *Słownika mitów i tradycji kultury* Władysława Kopalińskiego), internetu.

Zadanie można wykonać metodą projektową na lekcji bądź jako pracę domową. Uczniowie, podzieleni na małe grupy, opracowują charakterystyki przydzielonych im bogów (po kilku na grupę). Po zakończeniu prac należy połączyć opracowania w jedną całość. Dobrze, jeśli praca zostanie wykonana na komputerze, wtedy będzie można wydrukować leksykon dla każdego ucznia.

2. Przygotujcie w dowolnej formie wystawę na temat bogów i bogiń greckich. W waszych pracach powinny się znaleźć informacje o pochodzeniu bóstwa i jego pokrewieństwie z innymi bogami, pełnionych funkcjach, historiach (mitach), w których odegrało ono ważną rolę, atrybutach, wizerunkach w sztuce.

Każdy uczeń w klasie powinien wybrać jednego boga.

## Sofokles, *Antygona* (fragment) s. 43

Ponieważ fragmenty *Antygony* (lub lektura w całości) będą omawiane w klasie III, przy pracy nad fragmentem warto zapoznać uczniów z osią czasu i pokazać im, kiedy utwór został napisany i co się w tym czasie działo w starożytnej Grecji, a także zwrócić uwagę na rozpiętość czasową między powstaniem *Iliady* i *Odysei* a sztukami Sofoklesa.

## Jerzy Andrzejewski, *Prometeusz* (fragment) s. 44–45

Przed czytaniem tekstu warto przeprowadzić lekcję dotyczącą opisu obrazu Piera di Cosimy *Legenda Prometeusza* (*Mit o Prometeuszu*).

### SCENARIUSZ LEKCJI

**TEMAT** Malarska interpretacja mitu o Prometeuszu – opisujemy obraz Piera di Cosimy.

- CELE**
- uwzględnianie w analizie specyfiki tekstu kultury przynależnego do sztuk plastycznych
  - dostrzeganie związków między literaturą a sztukami plastycznymi
  - szukanie i wykorzystywanie informacji z tekstu
  - kształcenie umiejętności opisu dzieła sztuki

**METODY I TECHNIKI** praca z tekstem, dyskusja, praca z kartą pracy, redagowanie wypowiedzi pisemnych

**FORMY PRACY** indywidualna, zbiorowa

- PRZEBIEG LEKCJI**
1. Podanie przez uczniów tytułów znanych im dzieł nawiązujących do mitologii greckiej.
  2. Zapoznanie się uczniów z fragmentem mapy *Mity – nawiązania*.
  3. Przypomnienie mitu o Prometeuszu (można uczniom przeczytać mit lub poprosić wcześniej wybranego ucznia o przygotowanie streszczenia).
  4. Rozdanie kart pracy *Opis obrazu. Piero di Cosimo, Legenda Prometeusza* (*Mit o Prometeuszu*) i zapoznanie uczniów z zadaniami.
  5. Wykonywanie, sprawdzanie i omawianie kolejnych zadań.
  6. Zredagowanie opisu obrazu.

**PRACA DOMOWA** Wybierz dowolny mit i przedstaw go w formie obrazu lub komiksu.

### Komentarz do karty pracy

Opis obrazu jest formą trudną, dlatego lepiej nie zostawiać uczniów samych z wykonaniem zadań. Więcej zyskają, jeśli będą nawzajem uzupełniać swoje wypowiedzi. Zadania 2, 3 i 4 można zatem zrobić wspólnie. Pozostałe ćwiczenia najlepiej sprawdzać i omawiać od razu po wykonaniu.



**Norman Davis, *Legenda o Europie*** s. 81–83**Owidiusz, *Porwanie Europy*** s. 85

Alternatywą dla zadania 3 na stronie 85 jest fragment mapy *Mity – nawiązania* i porównanie obrazów będących malarską interpretacją mitu o porwaniu Europy z wykorzystaniem karty pracy *Porwanie Europy*. Może być to fragment cyklu lekcji poświęconego zagadnieniu uprowadzenia Europy lub osobny temat, np. *Porwanie Europy w malarskich interpretacjach artystów różnych wieków*.

Komentarz do karty pracy

- 
1. Zadanie 1 i 2 uczniowie wykonują w trakcie prezentowania fragmentu mapy *Mity – nawiązania*.
  2. Przed wykonaniem zadania 3 pokazujemy uczniom jeszcze raz wszystkie obrazy.
  3. Do zadania 4 wyświetlamy po kolei obrazy – najpierw Tycjana, uczniowie robią notatki, potem Veronesego itd. Następnie sprawdzamy i omawiamy ćwiczenie.
  4. Zadanie 5 można najpierw zrobić wspólnie ustnie i dopiero wtedy poprosić uczniów o zapisanie wniosku.

**Zbigniew Herbert, *Achilles. Pentesilea*** s. 100

Jako zadanie uzupełniające warto obejrzeć fragment mapy *Sztuka – malarstwo wazowe*.

**Owidiusz, *Kadmos*** s. 118–119

Po przeczytaniu tekstu i wykonaniu zadań można zapoznać się z odnośnikiem *Grecja a Rzym* i wykonać zadania z karty pracy *Grecja a Rzym*.

Komentarz do karty pracy

- 
- Zadania 1–3 uczniowie wykonują w trakcie prezentacji. Następnie można sprawdzić ćwiczenia i porozmawiać o tym, które z osiągnięć starożytnego Rzymu wydaje się uczniom najważniejsze, a na zakończenie poprosić ich o wykonanie zadania 4.

## Wanda Markowska, *Orfeusz i Eurydyka* s. 271–274

*Orfeusz i Eurydyka* jest ostatnim mitem greckim zamieszczonym w podręczniku. Warto więc podsumować cykl zajęć o mitach lekcją powtórzeniową.

### SCENARIUSZ LEKCJI

TEMAT **W świecie religii i mitologii greckiej.**

- CELE
- uporządkowanie i uzupełnienie wiedzy o mitologii greckiej
  - wyszukiwanie w wypowiedziach potrzebnych informacji
  - wykorzystywanie zdobywanych informacji w praktyce

METODY I TECHNIKI burza mózgów, praca z mapą multimedialną i z kartą pracy

FORMY PRACY indywidualna, zbiorowa

- PRZEBIEG LEKCJI
1. Burza mózgów – zebranie wszystkich informacji na temat mitologii greckiej, które uczniowie pamiętają.
  2. Rozdanie kart pracy *Mity* i zapoznanie się uczniów z poleceniami. Można także poprosić uczniów, żeby wykonali te polecenia, które potrafią.
  3. Zapoznanie się uczniów z całym odnośnikiem *Mity*.
  4. Wypełnienie kart pracy.
  5. Sprawdzenie i omówienie zadań.

- PRACA DOMOWA Wybierz jeden z mitów greckich i przygotuj w dowolnej formie (np. plakatu, prezentacji multimedialnej, mapy mentalnej) pracę na jego temat. Pamiętaj, aby znalazły się w niej następujące elementy:
- a) streszczenie,
  - b) funkcje mitu,
  - c) rodzaj mitu,
  - d) nawiązania w literaturze i sztukach plastycznych.

#### Komentarz do karty pracy

Karty pracy należy dać uczniom przed pracą z mapą. Uczniowie część poleceń mogą wykonywać w trakcie prezentacji, ale prawdopodobnie nie będą w stanie uzupełnić wszystkiego, dlatego po jej zakończeniu należy dać im trochę czasu na dokończenie zadań.



## Demokracja

W ciągu roku szkolnego warto także przeprowadzić lekcję na temat antycznej demokracji i wzorców osobowych (odnośnik *Demokracja*). Można to zrobić na przykład po rozpoczęciu drugiego rozdziału i omówieniu tematów związanych z cywilizacją i kulturą (s. 78–81) lub przed rozpoczęciem rozdziału trzeciego.

### SCENARIUSZ LEKCJI

TEMAT **W świecie antycznej demokracji.**

- CELE
- zdobycie wiedzy na temat starożytnych systemów politycznych i wzorców osobowych
  - wyszukiwanie w wypowiedziach potrzebnych informacji
  - wykorzystywanie zdobywanych informacji w praktyce
  - bogacenie słownictwa
  - redagowanie notatki encyklopedycznej

METODY I TECHNIKI praca z mapą multimedialną i z kartą pracy

FORMY PRACY indywidualna, zbiorowa

- PRZEBIEG LEKCJI
1. Rozdanie kart pracy *Demokracja* i zapoznanie się uczniów z poleceniami.
  2. Zapoznanie się uczniów z całym odnośnikiem *Demokracja*.
  3. Wypełnienie kart pracy.
  4. Sprawdzenie i omówienie zadań.

#### Komentarz do karty pracy

 Karty pracy należy dać uczniom przed pracą z mapą. Uczniowie część poleceń mogą wykonywać w trakcie prezentacji, ale prawdopodobnie nie będą w stanie uzupełnić wszystkiego, dlatego po jej zakończeniu należy dać im trochę czasu na dokończenie zadań.

## Powtórzenie wiadomości o antyku

Na zakończenie pracy z antykiem w klasie pierwszej proponujemy prezentację przekrojową dotyczącą demokracji i mitów.

### SCENARIUSZ LEKCJI

**TEMAT** Czego nauczyliśmy się o starożytności? Powtarzamy informacje o antyku.

- CELE**
- uporządkowanie wiedzy na temat demokracji, wzorców osobowych i mitów greckich
  - aktywne słuchanie
  - wyszukiwanie w wypowiedziach potrzebnych informacji
  - wykorzystywanie zdobywanych informacji w praktyce
  - redagowanie definicji słownikowej
  - wyjaśnianie i uzasadnianie

**METODY I TECHNIKI** praca z mapą multimedialną i z kartą pracy

**FORMY PRACY** indywidualna, zbiorowa

- PRZEBIEG LEKCJI**
1. Rozdanie kart pracy *Prezentacja przekrojowa kl. I* i zapoznanie się uczniów z poleceniami.
  2. Wysłuchanie i obejrzenie prezentacji (*Klasa I*). Czas trwania prezentacji – 11 min i 27 s.
  3. Wypełnienie karty pracy.
  4. Sprawdzenie i obejrzenie zadań.

#### Komentarz do karty pracy

Karty pracy należy dać uczniom przed pracą z prezentacją. Uczniowie część poleceń mogą wykonywać w trakcie prezentacji, ale większość zadań, ze względu na specyfikę poleceń, będą uzupełniać po jej zakończeniu, dlatego należy dać im czas na ich dokończenie.



# KLASA II

Propozycje wykorzystania mapy przy konkretnych tekstach literackich z podręcznika *Język polski 2. Między nami. Podręcznik dla klasy II gimnazjum* autorstwa A. Łuczak i E. Prylińskiej.

## Jostein Gaarder, *Co to jest filozofia?* s. 8–10

Po omówieniu tekstu można wprowadzić uczniów w świat filozofii greckiej, zapoznając ich z całym odnośnikiem *Filozofia*.

### SCENARIUSZ LEKCJI

TEMAT O filozofii greckiej słów kilka.

- CELE
- zdobycie wiedzy na temat filozofii greckiej
  - wyszukiwanie w wypowiedziach potrzebnych informacji
  - wykorzystywanie zdobywanych informacji w praktyce
  - redagowanie dialogu

METODY I TECHNIKI burza mózgów, praca z mapą multimedialną i z kartą pracy

FORMY PRACY indywidualna, zbiorowa

- PRZEBIEG LEKCJI
1. Burza mózgów – przypomnienie tego, co uczniowie już wiedzą na temat antyku.
  2. Rozdanie kart pracy *Filozofia* i zapoznanie się uczniów z poleceniami.
  3. Zapoznanie się uczniów z całym odnośnikiem *Filozofia*.
  4. Wypełnienie kart pracy.
  5. Sprawdzenie i omówienie zadań 1–4.
  6. Redagowanie dialogu między przedstawicielami stoicyzmu, epikureizmu i cynizmu (zadanie 5).

#### Komentarz do karty pracy



Karty pracy należy dać uczniom przed pracą z mapą. Uczniowie w trakcie prezentacji mogą wykonywać zadania 1–4. Prawdopodobnie jednak będą potrzebować trochę czasu na ich dokończenie po zapoznaniu się z mapą. Ważne jest, żeby szczegółowo omówić ćwiczenia 3 i 4. Uczniowie powinni uzupełnić zapisane informacje, a także wyjaśnić, jak je rozumieją. Zanim nauczyciel poleci napisanie dialogu (zadanie 5), warto omówić z uczniami, jak w przedstawionych sytuacjach mogliby się zachować stoicy, epikurejczycy i cynicy.

**Platon, *Obrona Sokratesa*** s. 16**Platon, *Ludzie w jaskini*** s. 19

Jeśli nie zdecydują się Państwo na wykorzystanie całego odnośnika *Filozofia* i karty pracy na początku cyklu lekcji o filozofii, warto przed omówieniem tekstów *Obrona Sokratesa* i *Ludzie w jaskini* zapoznać uczniów z fragmentem mapy *Filozofia – informacje ogólne, pierwsi filozofowie, najważniejsi filozofowie*.

**Polecenia dla uczniów**

**1.** W trakcie słuchania i oglądania mapy zanotujcie w dowolny sposób najważniejsze informacje dotyczące filozofii, pierwszych filozofów i najważniejszych filozofów. Trzech uczniów z najlepszymi notatkami dostanie plusa.

Po omówieniu mapy należy sprawdzić notatki i nagrodzić uczniów, którzy w poprawny pod względem językowym i ciekawy sposób zanotowali najwięcej informacji. Dobrze też poświęcić trochę uwagi na wyjaśnienie poglądów Sokratesa, Platona i Arystotelesa. Uczniowie powinni powiedzieć, jak je rozumieją, co o nich myślą, czy się z nimi zgadzają. W razie potrzeby można jeszcze raz odtworzyć fragmenty mapy.

**2.** Jak rozumiecie słowa Sokratesa „Wiem, że nic nie wiem”? (Swoje odpowiedzi uczniowie będą mogli później skonfrontować z fragmentem tekstu *Obrona Sokratesa*).

**3.** Który z filozofów wyznawał zasadę złotego środka? Na czym ona polega?

**4.** Który z poglądów starożytnych filozofów jest ci najbliższy i dlaczego? Swoją odpowiedź uzasadnij.

**Praca domowa**

Przygotujcie w dowolnej formie, np. plakatu, prezentacji multimedialnej, mapy mentalnej, pracę na temat wybranego filozofa. Pamiętajcie, żeby uwzględnić w niej informacje dotyczące jego biografii, poglądów, wpływu na filozofię i literaturę późniejszych epok.

Po omówieniu tekstów Platona i zapoznaniu się z fragmentem mapy można przeprowadzić lekcję dotyczącą opisu sytuacji przedstawionej na obrazie Jacques’a Louisa Davida *Śmierć Sokratesa*.

## SCENARIUSZ LEKCJI

**TEMAT** Co zostało przedstawione na obrazie Jacques'a Louisa Davida *Śmierć Sokratesa*? Opis sytuacji.

**CELE**

- kształcenie umiejętności opisu
- poszerzanie słownictwa
- redagowanie opisu sytuacji
- uwzględnianie w analizie specyfiki tekstu kultury przynależnego do sztuk plastycznych

**METODY I TECHNIKI** praca z kartą pracy, rozmowa, redagowanie wypowiedzi pisemnych

**FORMY PRACY** indywidualna, zbiorowa

**PRZEBIEG LEKCJI**

1. Obejrzenie obrazu Jacques'a Louisa Davida *Śmierć Sokratesa*. Wrażenia i pierwsze spostrzeżenia na temat tego, co jest na nim przedstawione. Można poprosić uczniów, żeby ustnie (lub pisemnie) opisali obraz.
2. Zapowiedź celu lekcji – stworzenie opisu sytuacji, a nie opisu obrazu.
3. Rozdanie kart pracy *Opis sytuacji* i wykonanie zadania 1. Wyjaśnienie, czym różni się opis sytuacji od opowiadania i innych opisów.
4. Wykonywanie zadań 2–6. Najlepiej wykonywać je po kolei. Po skończeniu zadania 2 sprawdzamy i omawiamy je, a dopiero potem przechodzimy do kolejnego. W ten sposób uczniowie będą mogli uzupełnić wpisywane przez siebie informacje.
5. Przeczytanie polecenia do zadania 7. Dobrze, żeby uczniowie jeszcze raz powiedzieli, czym będzie się charakteryzował opis sytuacji i w jaki sposób będzie się różnił od opisu obrazu. Powinni też podać inne propozycje rozpoczęcia wypracowania.
6. Zredagowanie opisu sytuacji.

**PRACA DOMOWA** Wybierz dowolny mit i przedstaw go w formie obrazu lub komiksu.

### Komentarz do karty pracy



Opis sytuacji jest formą bardzo trudną dla uczniów. Często ich opisy są opowiadaniem, należy więc zwrócić szczególną uwagę na to, że w przeciwieństwie do opowiadania w opisie sytuacji nie ma następstwa czasowego – wszystko dzieje się właściwie jednocześnie. Dlatego m.in. używamy czasu teraźniejszego w narracji. Obraz lub fotografia są dobrym punktem wyjścia do redagowania tej formy wypowiedzi, ponieważ utrwalają konkretną chwilę. Związana z tym trudność polega jednak na myleniu opisu sytuacji z opisem obrazu. Dla ułatwienia można poprosić, żeby uczniowie utworzyli kilka zdań charakterystycznych dla opisu obrazu, a potem zamienili je na takie, które będzie można wykorzystać w opisie sytuacji, np. *Po prawej stronie obrazu widać grupkę rozpaczających mężczyzn. / W tym samym czasie stojąca na prawo od Sokratesa grupka mężczyzn rozpacza...*

## Lucjusz Anneusz Seneka (Młodszy), *O życiu szczęśliwym* s. 25

Jeśli w pierwszej klasie uczniowie nie zapoznali się z odnośnikiem *Grecja a Rzym*, można to zrobić przed omówieniem tekstu Seneki (zob. s. 8, Owidiusz, *Kadmos*).

## Jan Kochanowski, *Pieśń IX* s. 27

## Jan Kochanowski, *Pieśń XX* s. 37

Przy omawianiu pieśni Kochanowskiego można zapoznać uczniów z odnośnikiem *Literatura – liryka*.

Polecenie dla uczniów

Powiedz, w jaki sposób Jan Kochanowski nawiązuje do tradycji antycznej.

## *Stoików recepta na życie* s. 25–33

## *Szczęście według Epikura* s. 34–49

## *Cynik dawniej i dziś* s. 50–65

Jeśli nie zdecydowali się Państwo na wykorzystanie całego odnośnika *Filozofia* i karty pracy na początku cyklu lekcji o filozofii, warto po omówieniu podrozdziałów dotyczących postaw stoickiej, epikurejskiej i cynicznej zaprezentować uczniom cały odnośnik (zob. s. 12, Jostein Gaarder, *Co to jest filozofia?*) w ramach powtórzenia albo tylko jego część dotyczącą szkół filozoficznych.

Polecenia dla uczniów

1. Która z postaw – stoicka, epikurejska czy cyniczna – jest ci najbliższa? Swoją odpowiedź uzasadnij w 4- lub 5-zdaniowej wypowiedzi.
2. Napisz opowiadanie, którego bohaterami będą przedstawiciele wszystkich trzech szkół filozoficznych bądź tylko jednej z nich.

## Homer, *Odyseja* (fragmenty) s. 113–115

Przed omówieniem fragmentu *Odysei* można zapoznać uczniów z fragmentem mapy *Literatura – epika*.

Polecenie dla uczniów

Zanotujcie jak najwięcej informacji o Homerze i jego dziełach, a następnie napiszcie o nim notatkę encyklopedyczną.

## Jarosław Iwaszkiewicz, *Ikar* s. 289–292

Przed omówieniem opowiadania warto przeprowadzić lekcję dotyczącą opisu obrazu.

### SCENARIUSZ LEKCJI

**TEMAT** Pieter Breughel Starszy, *Pejzaż z upadkiem Ikara* – malarska interpretacja losów bohatera mitologicznego.

- CELE**
- uwzględnianie w analizie specyfiki tekstu kultury przynależnego do sztuk plastycznych
  - dostrzeganie związków między literaturą a sztukami plastycznymi
  - kształcenie umiejętności opisu
  - redagowanie opisu obrazu i streszczenia

**METODY I TECHNIKI** praca z kartą pracy, rozmowa, redagowanie wypowiedzi pisemnych

**FORMY PRACY** indywidualna, zbiorowa

- PRZEBIEG LEKCJI**
1. Podanie przez uczniów znanych im dzieł nawiązujących do mitologii greckiej.
  2. Obejrzenie fragmentu mapy *Mitologia – nawiązania*.
  3. Rozdanie kart pracy *Opis obrazu. Pieter Breughel Starszy, Pejzaż z upadkiem Ikara*.
  4. Przypomnienie mitu o Dedalu i Ikarze (można uczniom przeczytać mit lub poprosić wcześniej wybranego ucznia o przygotowanie streszczenia). Wykonanie zadania 1 z karty pracy.
  5. Wyjaśnienie związku frazeologicznego „ikarowe loty”.
  6. Wykonanie wspólnie zadań 2 i 3.
  7. Zapoznanie się uczniów z kolejnymi zadaniami.
  8. Wykonywanie, sprawdzanie i omawianie kolejnych zadań.
  9. Zredagowanie opisu obrazu.

#### Komentarz do karty pracy

 Ponieważ to kolejny opis obrazu, który piszą uczniowie, tym razem można dać im czas na wykonanie zadań od 4 do 11 samodzielnie. Po wykonaniu pracy należy ją jednak sprawdzić i dokładnie omówić, tak żeby uczniowie mogli uzupełnić i ewentualnie poprawić swoje odpowiedzi.

## Arystoteles, *Rozważania o sztuce* s. 295–296

Po omówieniu fragmentu tekstu Arystotelesa i wykonaniu zadań można zaprezentować odnośnik *Sztuka* i wykonać ćwiczenia z karty pracy *Sztuka*.

### SCENARIUSZ LEKCJI

TEMAT **W świecie sztuki greckiej.**

- CELE
- zdobycie wiedzy na temat sztuki greckiej
  - wyszukiwanie w wypowiedziach potrzebnych informacji
  - wykorzystywanie zdobywanych informacji w praktyce
  - określanie cech dzieł sztuki

METODY I TECHNIKI burza mózgów, praca z mapą multimedialną i z kartą pracy

FORMY PRACY indywidualna, zbiorowa

- PRZEBIEG LEKCJI
1. Burza mózgów – zebranie wszystkich znanych uczniom informacji na temat sztuki antycznej.
  2. Rozdanie kart pracy *Sztuka* i zapoznanie się uczniów z poleceniami.
  3. Prezentacja odnośnika *Sztuka*. Przy oglądaniu przykładów budowli i rzeźb warto poprosić uczniów, by sami określili ich cechy. Później będą mogli skonfrontować swoje obserwacje.
  4. Wypełnienie kart pracy.
  5. Sprawdzenie i omówienie zadań.

PRACA DOMOWA Wybierz dowolną budowlę lub rzeźbę antyczną i zredaguj jej opis. Wykorzystaj słownictwo poznane w trakcie lekcji.

#### Komentarz do karty pracy

Karty pracy należy dać uczniom przed pracą z mapą. Uczniowie część poleceń mogą wykonywać w trakcie prezentacji, ale prawdopodobnie nie będą w stanie uzupełnić wszystkiego, dlatego po jej zakończeniu należy dać im trochę czasu na dokończenie zadań.



## Powtórzenie wiadomości o antyku

Na zakończenie pracy z antykiem w klasie drugiej proponujemy, podobnie jak w klasie pierwszej, prezentację przekrojową dotyczącą omawianych zagadnień.

### SCENARIUSZ LEKCJI

**TEMAT** Czego nauczyliśmy się o antyku w klasie II? Powtarzamy informacje o starożytności.

**CELE**

- uporządkowanie wiedzy na temat filozofii i sztuki
- aktywne słuchanie
- wyszukiwanie w wypowiedziach potrzebnych informacji
- wykorzystywanie zdobywanych informacji w praktyce
- porównywanie dzieł sztuki – starożytnych i współczesnych.
- wyjaśnianie i uzasadnianie

**METODY I TECHNIKI** praca z mapą multimedialną i z kartą pracy

**FORMY PRACY** indywidualna, zbiorowa

**PRZEBIEG LEKCJI**

1. Rozdanie kart pracy *Prezentacja przekrojowa kl. II* i zapoznanie się uczniów z poleceniami.
2. Wysłuchanie i obejrzenie prezentacji (*Klasa II*). Czas trwania prezentacji – 11 min i 49 s.
3. Wypełnienie karty pracy.
4. Sprawdzenie i omówienie zadań.

**PRACA DOMOWA** Wybierz dzieło sztuki nawiązujące do antyku i przygotuj w dowolnej formie pracę na jego temat. Pamiętaj, aby znalazły się w niej: zdjęcie, opis, informacje, do czego i w jaki sposób dzieło nawiązuje, notatka na temat twórcy dzieła i czasu jego powstania.

#### Komentarz do karty pracy



Karty pracy należy dać uczniom przed pracą z prezentacją. Uczniowie część poleceń mogą wykonywać w trakcie prezentacji, ale większość, ze względu na specyfikę poleceń, będą uzupełniać po jej zakończeniu, dlatego należy dać im czas na dokończenie zadań.

Szczególne uwagę warto zwrócić na zadanie 6 – porównanie rzeźby Nike z Samotraki z dziełem Adama Smolany *Nike II*. Aby ułatwić uczniom wykonanie ćwiczenia, można zadać pytania:

1. Które elementy rzeźby Adama Smolany nawiązują do rzeźby Nike z Samotraki?
2. Które cechy rzeźby antycznej odnajdziemy w dziele współczesnym?
3. Co różni te dwie rzeźby?
4. Jaki element architektury greckiej może przypominać rzeźba *Nike II*?

# KLASA III

Propozycje wykorzystania mapy przy konkretnych tekstach literackich z podręcznika *Język polski 3. Między nami. Podręcznik dla klasy III gimnazjum* autorstwa A. Łuczak, E. Prylińskiej, K. Krzemienieckiej-Kleban.

**Zygmunt Kubiak, *Sąd Parysa*** s. 11

**Peter Paul Rubens, *Sąd Parysa*** s. 73

Po omówieniu mitu i po opisie obrazu Rubensa można w ramach przypomnienia jeszcze raz zaprezentować uczniom fragment mapy *Mity – definicja, funkcje, rodzaje, nawiązania, bogowie*.

Polecenia dla uczniów

1. Napiszcie definicję mitu, uwzględniając jego funkcje i rodzaje.
2. Podajcie kilka przykładów boskich atrybutów. Powiedzcie, których bogów symbolizowały.
3. Porównajcie obraz Rubensa zamieszczony w podręczniku z obrazami zamieszczonymi na mapie: innym *Sądem Parysa* Rubensa i *Sądem Parysa* Joachima Wtewaela. Weźcie pod uwagę:
  - sposób ujęcia tematu,
  - sposób przedstawienia postaci,
  - przestrzeń, w której odbywa się sąd,
  - sposób rozmieszczenia elementów na obrazie,
  - kolorystykę.

**Sofokles *Antygona* (fragment)** s. 36–38 i 39–42

Po omówieniu pierwszego fragmentu *Antygony* (s. 36–38) można zaprezentować uczniom fragment mapy *Literatura – dramat*. Po przeczytaniu drugiego (s. 39–42) i wykonaniu zadań proponujemy odnośnik *Teatr*, do którego jest przygotowana karta pracy. Warto też przypomnieć, czym była zasada decorum (odnośnik *Sztuka – zasady*).

Zadania dla uczniów po zapoznaniu się z fragmentem mapy *Literatura – dramat*

1. Wykonaj pisemnie polecenia.
  - Opisz genezę dramatu.
  - Wyjaśnij, czym różni się tragedia od komedii.
  - Wymień trzech najślawniejszych greckich tragików.
2. Wyjaśnij, jak rozumiesz pojęcie „tragizm”. Podaj przykłady bohaterów tragicznych i konfliktów tragicznych.
3. Powiedz, na czym polegała zasada decorum.

## SCENARIUSZ LEKCJI

TEMAT **Na scenie teatru greckiego.**

- CELE
- zdobycie wiedzy na temat teatru antycznego
  - wyszukiwanie w wypowiedziach potrzebnych informacji
  - wykorzystywanie zdobywanych informacji w praktyce

METODY I TECHNIKI praca z kartą pracy, rozmowa, redagowanie wypowiedzi pisemnych

FORMY PRACY indywidualna, zbiorowa

- PRZEBIEG LEKCJI
1. Burza mózgów – rozmowa na temat teatru; odpowiedzi na pytania: „Czym się charakteryzuje teatr?”, „Jaką pełni funkcję?”, „Czy warto chodzić do teatru?”.
  2. Zanotowanie na tablicy skojarzeń wokół hasła „teatr”.
  3. Rozdanie kart pracy *Teatr* i zapoznanie się uczniów z poleceniami.
  4. Prezentacja odnośnika *Teatr*.
  5. Wypełnienie kart pracy.
  6. Sprawdzenie i omówienie zadań.

PRACA DOMOWA Podzielcie się na kilkusobowe zespoły i przygotujcie inscenizację fragmentu sztuki antycznej, np. *Antygony* lub *Króla Edypa* Sofoklesa. Postarajcie się, na ile to możliwe, utrzymać swoje przedstawienie w konwencji teatru antycznego.

#### Komentarz do karty pracy



Karty pracy należy dać uczniom przed pracą z mapą. Uczniowie część poleceń mogą wykonywać w trakcie prezentacji, ale prawdopodobnie nie będą w stanie uzupełnić wszystkiego, dlatego po jej zakończeniu należy dać im trochę czasu na dokończenie zadań.

## Homer, *Iliada* s. 67–70

Przed omówieniem fragmentu *Iliady* warto przedstawić uczniom cały odnośnik *Literatura* oraz kartę pracy.

### SCENARIUSZ LEKCJI

TEMAT O źródłach literatury.

- CELE
- uporządkowanie i uzupełnienie wiedzy na temat starożytnych rodzajów i gatunków literackich
  - wyszukiwanie potrzebnych informacji
  - wykorzystywanie zdobywanych informacji w praktyce

METODY I TECHNIKI praca z kartą pracy, rozmowa, redagowanie wypowiedzi pisemnych

FORMY PRACY indywidualna, zbiorowa

- PRZEBIEG LEKCJI
1. Rozdanie kart pracy *Literatura* i zapoznanie się z zadaniami. Można także poprosić uczniów, żeby wykonali te polecenia, które potrafią. W trakcie prezentacji sprawdzą, czy dobrze rozwiązyli te zadania.
  2. Zapoznanie się z całym odnośnikiem *Literatura*.
  3. Wypełnienie kart pracy.
  4. Sprawdzenie i omówienie zadań.

PRACA DOMOWA Wybierz dowolny mit i przedstaw go w formie obrazu lub komiksu.

#### Komentarz do karty pracy

Karty pracy należy dać uczniom przed pracą z mapą. Uczniowie część poleceń mogą wykonywać w trakcie prezentacji, ale prawdopodobnie nie będą w stanie uzupełnić wszystkiego, dlatego po jej zakończeniu należy dać im trochę czasu na dokończenie zadań.

W trakcie sprawdzania zadania 1 i 2 warto rozszerzyć poleceniami:

#### Zadanie 1

Powiedzcie, czym charakteryzują się poszczególne rodzaje literackie.

Podajcie przykłady utworów należących do danego gatunku literackiego. Powiedzcie, jak nazywali się ich autorzy i w jakiej epoce tworzyli.

#### Zadanie 2

Zmieńcie nieprawdziwe stwierdzenia, tak aby zawierały poprawne określenia cech eposu.

Podajcie przykłady eposów.



## Jan Kochanowski, *Tren XIX* 70–72

Po omówieniu *Trenu XIX* można przedstawić uczniom prezentację przekrojową dotyczącą literatury i teatru, do której przygotowana jest karta pracy *Prezentacja przekrojowa kl. III*.

Ze względu na specyfikę podręcznika do klasy trzeciej i na to, że wszystkie zagadnienia dotyczące antyku skupiają się w rozdziale pierwszym, można tę kartę pracy potraktować jako sprawdzian wiadomości. Wtedy jako powtórzenie przed sprawdzianem wykorzystujemy prezentację. Uczniowie mogą w jej trakcie samodzielnie notować najważniejsze informacje.

### SCENARIUSZ LEKCJI

**TEMAT** Czego nauczyliśmy się o antyku w klasie III? Powtarzamy informacje o starożytności.

- CELE**
- uporządkowanie wiedzy na temat starożytnej literatury i teatru
  - aktywne słuchanie
  - wyszukiwanie w wypowiedziach potrzebnych informacji
  - wykorzystywanie zdobywanych informacji w praktyce
  - wyjaśnianie i uzasadnianie

**METODY I TECHNIKI** praca z mapą multimedialną i z kartą pracy

**FORMY PRACY** indywidualna, zbiorowa

- PRZEBIEG LEKCJI**
1. Rozdanie kart pracy *Prezentacja przekrojowa kl. III* i zapoznanie się z poleceniami.
  2. Wysłuchanie i obejrzenie prezentacji (*Klasa III*). Czas trwania prezentacji – 8 min i 12 s.
  3. Wypełnienie kart pracy.
  4. Sprawdzenie i omówienie zadań.



Komentarz do karty pracy

Karty pracy należy dać uczniom przed pracą z prezentacją. Uczniowie część poleceń mogą wykonywać w trakcie prezentacji, ale większość, ze względu na specyfikę poleceń, będą uzupełniać po jej zakończeniu, dlatego należy dać im czas na dokończenie zadań.

## Przypomnij sobie s. 80–83

### Podsumowanie nauki o antyku w gimnazjum.

Na zakończenie pracy z mapą mentalną proponujemy prezentację przekrojową *Świat antyku*. Można ją wykorzystać jako uzupełnienie materiału powtórzeniowego w podręczniku przed wykonaniem zadań *Przypomnij sobie* ze s. 80–83, a kartę pracy potraktować jako sprawdzian wiadomości. Alternatywą jest przeprowadzenie lekcji powtórzeniowej według poniższego scenariusza.

## SCENARIUSZ LEKCJI

**TEMAT** Bogactwo antyku – utrwalenie wiadomości o starożytności.

- CELE**
- uporządkowanie wiedzy na temat antyku
  - aktywne słuchanie
  - wyszukiwanie w wypowiedziach potrzebnych informacji
  - wykorzystywanie zdobywanych informacji w praktyce
  - wyjaśnianie i uzasadnianie
  - rozpoznawanie różnych dzieł nawiązujących do antyku
  - redagowanie rozprawki

**METODY I TECHNIKI** praca z mapą multimedialną i z kartą pracy

**FORMY PRACY** indywidualna, zbiorowa

- PRZEBIEG LEKCJI**
1. Rozdanie kart pracy *Świat antyku* (prezentacja przekrojowa) i zapoznanie się uczniów z poleceniami.
  2. Wysłuchanie i obejrzenie prezentacji *Świat antyku*. Czas trwania prezentacji – 11 min i 1 s.
  3. Wypełnienie kart pracy.
  4. Sprawdzenie i omówienie zadań.

### Komentarz do karty pracy

Karty pracy należy dać uczniom przed pracą z prezentacją. Uczniowie część poleceń mogą wykonywać w trakcie prezentacji, ale większość, ze względu na specyfikę poleceń, będą uzupełniać po jej zakończeniu, dlatego należy dać im czas na dokończenie zadań i napisanie rozprawki.

